

УРСУЛА ЛЕ ГУИН БАВНО КАТО ИМПЕРИИТЕ И ДОРИ ПО-БАВНО ОТ ТЯХ

Част 0 от „Хейнски цикъл (разкази)“

Превод от английски: [Неизвестен], 1994

chitanka.info

БАВНО КАТО ИМПЕРИИТЕ И ДОРИ ПО-БАВНО ОТ ТЯХ^[0]

Само през първите десетилетия Земята лига изпращаше кораби извън системата, до далечни звезди и дори по-нататък. Търсеха съвсем чужди светове, без следи от дейността или колонизирани от Основателите на Хейн. Всички Познати светове се бяха върнали към Хейнското начало. Но жителите на Земята, които хайнитите не само снабдяваха с всичко необходимо, а и ги бяха спасили, бяха дълбоко възмутени. Те пожелаха да излязат от семейството и да намерят нещо ново. Хейнитите, като досадни родители, които разбират децата си, подкрепяха търсенията им и им предоставяха кораби и доброволци.

Всички доброволци в екипажите на Свръхдалечното търсене имаха една особеност: бяха побъркани.

И наистина, откъде накъде един здрав човек ще тръгне да събира информация, която няма да бъде получена пет или десет столетия? Интерференцията на космическата маса все още не бе изключена и затова мигновена връзка можеше да се осъществи само в радиус от 120 светлинни години. Изследователите бяха принудени да се намират в пълна изолация. И, разбира се, не им беше ясно какво ще намерят, когато се върнат — ако се върнат. Нито едно нормално човешко същество, изпитало върху гърба си изместването на времето дори само за няколко десетилетия полет между светове от Лигата, не би приело доброволно участие в пътешествие във Вселената, което ще продължи векове. Така че разузнавачите бягаха от действителността, те бяха луди.

И така, десет души от този сорт се качиха в Сменинг Порт на космическата совалка, която трябваше след три дни да ги достави на борда на кораба „Хам“. През това време те правеха най-различни и все

неподходящи опити да се опознаят. „Хам“ е умалително име на сетиански, нещо като „Хлапе“. Екипажът се състоеше от двама сетианци, двама хайнити, един белденец и петима земяни. Корабът бе сетианска изработка, нает от Правителството на Земята. Пъстрият му екипаж се качваше един по един на борда по свързващия ръкав — също като умни сперматозоиди, тръгнаха да оплодяват Вселената. Совалката се отдръпна, навигаторът поведе „Хам“ по курса. За няколко часа корабът измина неколкостотин милиона километра и внезапно изчезна.

След 10 часа и 29 минути, или 256 години, „Хам“ отново се появи в нормалното пространство, според предположенията близо до звездата KQ-E-966 51. И наистина това беше така, защото се виждаше златната точица на звездата. А някъде там, в пространството с диаметър 400 милиона километра, се намираше зелената планета 4470, както я беше отбелязал сетианският картограф. Сега корабът трябваше да я намери. Това беше също като да търсиш игла в копа сено, голяма 400 милиона километра. „Хам“ не можеше да се движи в околопланетното пространство със субсветлинна скорост. Ако го направеше, и той, и звездата KQ-E-966 51, и планетата 4470 щяха да се сблъскаат и да бъдат унищожени. Той трябваше да се влачи, използвайки ракетния си двигател, със скорост от неколкостотин километра в час. Математикът-навигатор Аснанифойл много добре знаеше къде би следвало да се намира планетата и предполагаше, че ще стигнат до нея за десет земни дни. През това време членовете на екипажа трябваше още по-добре да се опознаят.

— Не мога да го понасям! — възкликна Порлок, специалист по неживата природа (химия плюс физика, астрономия, геология и т.н.), и капчици слюнка увиснаха на мустаците му. — Този тип е болен. Не мога да разбера защо са го сметнали за годен и са го включили в екипажа на Търсенето. Може би това е нарочен експеримент за несъвместимост, който Съветът е замислил да проведе с нас като с опитни зайчета.

— Обикновено използваме гризачи и хайнски вампири — учтиво се намеси специалистът по живата природа (психология плюс психиатрия, антропология, екология и т.н.); той беше хайнит.

— Вместо зайци. Впрочем знаете ли, че мистър Осден наистина е рядък случай? В действителност е първият напълно излекуван от

синдрома на Рендър — разновидност на детския аутизъм^[1], който се смяташе за неизлечим. Великият земен психиатър Хамерхелд доказва, че в този случай причината за това негово състояние е свръхнормалната способност за съпреживяване, и разработи съответното лечение. Мистър Осден е първият пациент, подложен на това лечение. Фактически той живя с доктор Хамерхелд до 18-годишната си възраст. Лечението беше успешно.

— Успешно?

— О, да. Безспорно той вече не е аутист.

— Не, той е непоносим!

— Виждате ли — Манон незабелязано разглеждаше капчиците слюнка по мустаците на Порлок, — агресивната реакция на срещащи се за пръв път хора — например вие и мистър Осден — е нормална защита, нещо, което почти не осъзнавате, навик, обноски. Липсата на внимание ви позволява да преодолеете тази реакция. Учили са ви да я игнорирате дотам, че дори трябва да отричате съществуването ѝ. Но мистър Осден е човек със свръхчувствителност за съпреживяване и я усеща. Той познава своите и вашите чувства и е трудно да се каже кой какъв е. Аз мисля така: вашата емоционална реакция към него съдържа нормалния елемент при среща с всеки непознат плюс спонтанна неприязън, породена от неговия поглед, облекло или ръкостискане — не е важна причината. Осден усеща тази неприязън. Тъй като аутистката му система не е особено прецизна, той прибегва до агресивно-защитен механизъм, отговаряйки по този начин на агресивността, с която неволно се отнасяте към него.

Обяснението на Манон беше твърде дълго.

— Нищо не му дава право да бъде такъв изрод — каза Порлок.

— Не може ли да се изключи от нашите възприятия? — попита биологът Харфекс, вторият хайнит.

— Това е също като слуха — отговори Олеро, асистентка на специалиста по неживата природа, докато мажеше ноктите на краката си с флуоресцентен лак. — Емпатията^[2] действа непрекъснато, винаги е включена. Той чува нашите чувства независимо дали го иска или не.

— Знае ли какво си мислим сега? — попита инженер Ескуана, истински изплашен.

— Не — изръмжа Порлок. — Емпатията не е телепатия! Никой от боледуващите от синдрома на Рендър не е развил телепатични

способности.

— Тъкмо преди да заминем от Хейн обаче — вметна Манон с едва забележима усмивка — се получи интересен доклад от един от наскоро преоткритите светове. Някой си Роканон съобщава, че се подготвя публикуването на популярна техника за телепатия, съществуваща сред една мутирала хуманоидна раса. Успях само да зърна конспекта в NILEF бюлетин, но...

Манон продължаваше да говори. Другите вече бяха разбрали, че през това време могат да разговарят помежду си; изглеждаше тъй, сякаш той не обръща внимание на околните, но всъщност не изпускаше нищо от разговора им.

— Тогава защо ни мрази? — попита Ескуана.

— Никой не ви мрази, мили Андре — отвърна му Олеро, като рисуваше на нокътя на левия палец на крака му разкривен флуоресцентен карамфил. Инженерът се изчерви и се ухили.

— Той постъпва така, сякаш ни мрази — каза координаторът Ханко. Тя беше изящна жена от азиатски произход, с удивителен глас — тих, дълбок и нежен като на гигантските североамерикански жаби. — Щом страда от нашата враждебност, защо я засилва с постоянните си нападки и оскърбления? Наистина не мога да кажа, че имам високо мнение за лечението на доктор Хамерхелд. Аутизмът е за предпочитане...

Тя млъкна — в главната зала влезе Осден. Изглеждаше като човек, когото са одрали. Кожата му бе неестествено бяла, нежна и прозрачна, през нея се виждаха всичките му кръвоносни съдове. Приличаше на изляняла карта с червени и сини линии. Адамовата му ябълка, мускулите около устата му, костите и сухожилията по ръцете и китките му — всичко изпъкваше толкова отчетливо, сякаш той беше нагледно пособие за урок по анатомия. Косата му беше бледорижава, като отдавна засъхнала кръв. Имаше вежди и ресници, но те можеха да се видят само при специално осветление. А в обикновени условия изпъкваша само костите на очните му ябълки, вените по клепачите му и безцветните очи. Те не бяха червени, тъй като той не бе истински албинос, но и не бяха сини, нито сиви. Очите му нямаха цвят, в тях бе застинала студена водниста прозрачност, в която човек можеше да пропада безкрай. Никога не гледаше хората право в очите. Лицето му

беше безизразно, както е безизразна анатомичната рисунка или черепът.

— Съгласен съм — каза Осден с висок, неприятен тенор, — че дори аутистичното отклонение би било за предпочитане, отколкото смогът от низки, заимствани чувства, с които вие, хората, ме обграждате. Защо ти, Перлок, сега излъчваш омраза? Нима не можеш да понасяш вида ми? Върви онанирай, както миналата нощ. Това подобрява твоя виброфон. Кой идиот ми е преместил касетите? Никой да не пипа нещата ми! Не обичам това.

— Осден, защо си такъв мерзавец? — попита го Аснанифойл с бавния си боботец глас.

Андре Ескуана се сви и покри лицето си с ръце. Караницата го изплаши. Олеро гледаше безучастно, но все пак с нетърпение — вечният зрител.

— Защо пък не? — отговори дръзко Осден. Той не гледаше Аснанифойл и се стараеше да бъде по-далеч от всички, колкото това беше възможно в препълнения салон. — Никой от вас не ми е дал повод с чувствата си да променя поведението си.

Намеси се сдържаният и търпелив Харфекс:

— Основанието е, че имаме намерение да прекараме заедно няколко години. Животът ще бъде по-лесен за всички ни, ако...

— Нима не можете да разберете, че и пет пари не давам за всички вас? — избълва Осден, взе микрофилмите си и излезе.

Ескуана отиде да спи. Аснанифойл рисуваше с пръст въздушни потоци и мърмореше Ритуалните прости числа.

— Присъствието му в екипажа може да се обясни само със заговор от страна на Съвета на Земята. Почти веднага го разбрах. Експедицията ни е обречена на провал — прошепна Харфекс на координатора, като припряно се огледа. Порлок въртеше копчето на панталона си, в очите му имаше сълзи.

— Казвах ви, че всички са луди, но вие си помислихте, че преувеличавам.

И все пак те имаха оправдание. Разузнавачите от Свръхдалечното търсене очакваха колегите им от екипажа да бъдат интелигентни, добре подготвени, незациклени и симпатични. Предстоеше им да работят в близко съседство и на опасни места, така че можеха да очакват един от друг, че параноята, депресиите, маниите,

страховете и принудата ще бъдат достатъчно умерени, за да установят лични отношения, поне през по-голямата част от експедицията. Осден вероятно бе интелигентен, но подготовката му беше повърхностна, а личността му — гибелна. Изпратен бе само защото притежаваше една-единствена дарба — емпатична сила, по-точно разчитаха на широковъълнова биоемпатична възприемчивост от негова страна. Талантът му беше особен: можеше да приема емоционални вълни от всяко същество, притежаващо чувствителност. Беше в състояние да сподели възжеланията на бялата мишка, болката на стъпканата хлебарка, фототропизма на пеперудата. С една дума, Съветът реши, че е полезно да се знае дали нещо, което е наблизко, не притежава чувствителност и ако е така, какви чувства изпитва към разузнавачите.

Длъжността на Осден бе съвсем нова — сензор на екипажа.

— Какво нещо е чувството, Осден? — попита го веднъж Хаито Томико в главната зала, мъчейки се да установи някакви отношения с него. — Какво всъщност извличате чрез емпатичната си чувствителност?

— Лайно — отговори ѝ той с високия си неприятен глас. — Психичните изпращания на животинското царство. Аз пълзя по вашите фекалии.

— Само се мъча да установя някои факти. — Хаито мислеше, че тонът ѝ е учудващо спокоен.

— Теб не те интересуват фактите. Ти се мъчиш да разбереш мен. С известен страх, с известно любопитство и с голяма доза отвращение. Със същите чувства ти би обърнала умряло куче, за да разгледаш червеите по него. Ще разберете ли веднъж завинаги, че искам да ме оставят сам! — По кожата му избиха червени и лилави петна, гласът му изтъня и понеже тя мълчеше, закрещя: — Зарови се в собствения си тор, жълта кучко!

— Успокой се — каза тя все още спокойно, но веднага го остави намира и отиде в каютата си. Естествено той правилно е разбрал мотивите ѝ; въпросът ѝ до голяма степен беше предлог, начин да го заинтересува. Но какво лошо има в това? Нима подобен опит не съдържа уважение към събеседника? В момента, когато задаваше въпроса си, тя чувстваше най-много леко недоверие към него. Обикновено му съчувстваше — бедничкият, надменен, злобен негодяй,

„мистър-без-кожа“, както го нарече Олеро. Какво очаква, след като постъпва така? Любов ли?

— Струва ми се, че той не може да понася никого, който му съчувства — каза Олеро. Тя лежеше на долната койка и мажеше зърната на гърдите си със златен бронз.

— Следователно не може да създаде никакви човешки отношения. Всичко, което доктор Хамерхелд е направил, е да обърне аутизма му наопаки.

— Бедничкият изрод. — Олеро въздъхна. — Томико, нали нямаш нищо против Харфекс да дойде при мен замалко довечера?

— Не можеш ли да отидеш в неговата каюта? Винаги, когато съм принудена да стоя в главната зала с тази проклета белена ряпа, се чувствам като болна.

— Май го мразиш, а? Сигурна съм, че той го усеща. Но аз и миналата нощ спях с Харфекс и Аснанифойл може да ревнува, защото те са в една каюта. По-добре е да се срещнем тук.

— Обслужи ги и двамата — тръсна Томико с грубостта на оскърбена скромност. Земната ѝ субкултура — Източна Азия — беше пуританска, тя беше възпитана в целомъдрие.

— За една нощ се любя само с един — отговори Олеро с невинна искреност. Белден, Планетата-Градина, никога не е била девствена.

— Тогава опитай с Осден — озъби се Томико. Никога досега собствената ѝ неуравновесеност не е била толкова очевидна: дълбоко скрита неувереност в себе си, проявяваща се като разрушителна сила. Тя доброволно се беше съгласила на тази работа, защото по всяка вероятност от нея нямаше никаква полза.

Дребничката Олеро вдигна поглед към нея — с четчица в ръка, очите ѝ широко отворени.

— Томико, не е прилично да се говори така!

— Защо?

— Това би било отвратително. Аз не изпитвам влечение към Осден!

— Не знаех, че това има значение за теб — безразлично отговори Томико, макар да знаеше. Събра някакви бумажки и изрече, напусайки каютата: — Надявам се, че каквото и да стане, ти и Харфекс ще завършите преди последния звънец. Изморена съм.

Олеро заплака. Сълзите капеха по малките ѝ позлатени зърна. Тя лесно се разплакваше. А Томико плака за последен път, когато беше на десет години.

Екипажът на кораба беше тъжен, но положението се подобри, когато Аснанифойл и компютрите му засякоха планета 4470. Тя стоеше там, един тъмнозелен скъпоценен камък, като истината на дъното на гравитационния кладенец. Щом забелязаха жълтозеления диск, чувството им на взаимност започна да се засилва. Егоизмът на Осден, прецизираното му безсърдечие сега стана обединителен център за останалите.

— Може би е изпратен с нас като момче за бой — предположи Манон. — Земяните го наричат „жертвен козел“. В края на краищата възможно е влиянието му да се окаже благотворно.

Никой не възрази, защото всички се стараеха да бъдат добри един с друг. Влязоха в орбита около планетата. На нощната ѝ страна не се виждаха светлини, на континентите нямаше нищо, което да се припише на животни със съзидателно начало.

— Няма хора — промърмори Харфекс.

— Разбира се, че няма — прекъсна го Осден. Той седеше пред екрана, надянал на главата си найлонов плик. Твърдеше, че полиетиленът не пропуска емпатичния шум, който усещаше от останалите членове на екипажа. — Намираме се на разстояние двеста светлинни години от границите на Хейнската експанзия, а извън нейните предели няма хора. Никъде. Нали не мислите, че Създателят ще извърши два пъти тази ужасна грешка?

Никой не му обърна особено внимание. Всички гледаха жълтозелената необятност долу, без да откъсват поглед от екрана. Те не бяха приспособени за живот сред хората и онова, което виждаха, не беше пустош, а спокойствие. Дори Осден не изглеждаше абсолютно невъзмутим, както обикновено, а намръщен.

Спускане в пламъци към морето; въздушно разузнаване; кацане. Равнина, покрита с нещо, което приличаше на трева, дебело, зелено, с огъващи се стебла; заобикаляше кораба отвсякъде, обгърна извадените навън телекамери, изцапа обективите със ситен пращец.

— Изглежда като фитосфера без примеси — коментира Харфекс. — Осден, улавяш ли нещо, което притежава чувствителност?

Всички обърнаха глави към сенсора. Той се беше дръпнал от екрана и си наливаше чай. Рядко отговаряше на задаваните въпроси. Казармената строгост на военната дисциплина беше неприложима към тези екипажи от побъркани учени; командната им верига се намираше някъде между парламентарната процедура и заповедта за целувка по бузата; един офицер от редовната армия би полудял от всичко това. Според необяснимото решение на Съвета обаче на доктор Хаито Томико бяха дадени пълномощията на координатор и сега за пръв път тя използва прерогативите си.

— Мистър сенсор Осден, моля ви, отговорете на мистър Харфекс.

— Как мога да „разбера“ нещо оттам — отвърна Осден, без да се обръща, — щом тук съм заобиколен от чувствата на девет неврастенични човекообразни, бъкащи около мен като глисти в помийна яма? Когато имам нещо да ви казвам, ще ви го кажа. Знам отговорността си на сенсор. Но ако ти, координатор Хаито, пак се опиташ да ми заповядваш, ще се смятам освободен от тази отговорност.

— Много добре, мистър сенсор. Вярвам, че занаят заповеди няма да бъдат необходими — ниският глас на Томико беше спокоен, но Осден сякаш трепна — като че ли вълната на нейната едва сдържана злоба го удари в гърба с физическа сила.

Предчувствията на биолога се потвърдиха. Когато започнаха анализите, не откриха животни дори на равнище микросвят. Тук никой никого никога не бе изял. Всички живи форми бяха фотосинтезиращи или сапрофаги, живеещи за сметка на светлината или смъртта, но не на живота. Растения, безкрайни растения — и нито един от техните видове не бе познат на пришълците от света на Човека. Безкрайни оттенъци и интензивност на зеленото, виолетовото, пурпурното, кафявото, червеното. Безкрайна тишина. Само вятър, люлеещ листата и клонките, топъл ласкав вятър, изпълнен със спори и пращец, разнасящ сладък бледозелен прах над пространствата с огромни треви — степи без храсти, гори без цветя, по които не беше стъпвал ничий крак и ничие око не им се радваше. Топъл, тъжен свят, тъжен и безметежен. Разузнавачите бродеха по слънчевите равнини от филиоформи, сякаш се намираха в санаториум, и тихо разговаряха. Знаеха, че гласовете им нарушават тишината, дълга сто милиона

години, тишината на вятъра и листата, на листата и вятъра, духащ, затихващ и отново пробуждащ се. Те разговаряха тихо, но тъй като бяха човешки същества — разговаряха.

— Нещастният Осден — каза Джени Чонг, биолог и техник, която пилотираше хеликоптера им към Северния полюс. — Цялата тази фантастично висока точност на възпроизвеждането е натъпкана в мозъка му, а тук няма какво да приема. Какъв крах!

— Той ми беше казал, че мрази растенията — прихна Олеро. — Май ще ги обикне, защото по-малко му досаждат от нас.

— Не мога да кажа, че и аз ги обичам — вметна Порлок, гледайки надолу към пурпурните вълни на Северната околуполярна гора. — Едно и също. Няма разум. Ако човек се окаже самичък в тази гора, непременно ще полудее.

— Но всичко това е живо! — възкликна Джени Чонг.

— А ако е живо, Осден го мрази.

— Всъщност той не е толкова лош — каза Олеро великодушно.

Порлок я погледна изкосо и попита:

— Не си ли спала с него?

Олеро се разплака и завика:

— Вие, земяните, сте простаци!

— Не, не е спала. — Джени Чонг веднага я защити. — Ами ти, Порлок?

Химикът притеснено се засмя:

— Ха, ха, ха.

Пръски слюнка избиха на устата му.

— Осден не понася, когато някой се докосне до него — Олеро потрепери. — Веднъж случайно го допрях, а той ме отблъсна, сякаш бях мръсен парцал.

— Той е същинско зло — каза Порлок с неестествен глас, гледайки с уплаха двете жени. — Всичко ще свърши с това, че Осден ще провали нашата експедиция, като ни пречи по един или друг начин. Запомнете думите ми! Той не е приспособен да живее с други хора!

Приземиха се на Северния полюс. Полунощното слънце тлееше над ниските хълмове. Къси, безстрастни зеленикави биоформи се протягаха в различни посоки, но всички — на юг. Потиснати от невероятната тишина, тримата изследователи приготвиха уредите и

инструментите и започнаха работа — три вируса, които ситно подскочат върху тялото на неподвижен гигант.

Никой не предлагаше на Осден да вземе участие в проучването на планетата нито като пилот, нито като фотограф или регистратор, а самият той никога не проявяваше желание, ето защо рядко напускаше базовия лагер. Въвеждаше ботаничните таксономични данни, получени от Харфекс, и помагаше като асистент на Ескуана, в чиито функции влизаше главно да поддържа в работещо състояние и да ремонтира системите и механизмите. Ескуана започна много да спи — по двадесет и пет и повече часа от тридесетчасовото денонощие на планетата, като заспиваше направо по време на ремонт на радиото или проверявайки схемата на управление на хеликоптера. Веднъж координаторът Томико остана в базата, за да го наблюдава. В лагера нямаше никой друг освен Посвет Ту, която получаваше епилептични припадъци; Манон днес я беше затворил в лазарета в състояние на превантивна кататония. Томико четеше рапорти пред запомнящото устройство и същевременно наблюдаваше Осден и Ескуана.

— Вероятно искаш да използваш 860 микроралдоза, за да съединиш тази сглобка.

— Естествено.

— Извинявай, забелязах, че там бяха 840.

— И ще ги замениш, когато ще използвам 860. Ако не зная какво и кога да направя, инженерите, ще поискам съвет от теб.

След миг Томико се огледа. Да, точно така — Ескуана спеше, пъхнал палец в устата си, с глава върху масата.

— Осден!

Той не отговори, бялото му лице не се обърна, но с нетърпеливо движение ѝ даде да разбере, че я чува.

— Не можеш да не знаеш, че Ескуана е силно раним.

— Не нося отговорност за психичните му реакции.

— Но отговаряш за собствените си. Тук Ескуана е необходим за нашата работа, а ти не си. Ако не можеш да контролираш враждебността си, трябва да го избягваш.

Осден остави инструментите и стана.

— С удоволствие — каза с металния си, стържещ глас. — Вероятно не можеш да си представиш какво нещо е да изпитваш ирационалните страдания на Ескуана. Да бъдеш принуден да споделяш

ужасната му страхливост, да се свиваш ведно с него от страх от всичко!

— Не се ли опитваш да оправдаеш жестокостта си към него? Според мен би трябвало да притежаваш по-голямо самоуважение. — Томико внезапно разбра, че трепери от яд. — Ако емпатичната ти сила наистина ти дава възможност да споделяш страданията на Андре, защо това не събуди у теб ни най-малко състрадание?

— Състрадание? — попита Осден. — Състрадание. Какво знаеш ти за състраданието?

Тя втренчено го гледаше, но той не искаше да я погледне.

— Не би ли могъл да обрисуваш с думи емоционалното си състояние към мен в този момент?

— Мога да направя това много по-точно, отколкото ти. Учили са ме да анализирам такива отговори, когато ми се дават. И правя всичко, за да ги получа.

— Как можеш да очакваш, че ще изпитвам някакви хубави чувства към теб, щом се държиш така?

— Какво общо има как се държа? Ти, глупава свиня-майка, мислиш, че нещо зависи от това ли? Мислиш, че средният човек е източник на любов или добрина? Според мен по-добре е да те мразят, да те презират. Да не бъда жена или страхливец, предпочитам да ме мразят.

— Това са глупости. Самосъжаление. Всеки човек има...

— Но аз не съм човек — натърти Осден. — От едната страна сте вие, от другата — аз. Аз съм сам.

Изплашена от тази експлозия на краен солипсизъм, Томико помълча, сетне каза без злоба и съжаление, като лекар, който поставя диагноза:

— Ти непременно ще се погубиш, Осден.

— Това ще направиш ти, Хаито — присмя й се той. — Аз не изпадам в депресия и ножът за харакири не е за мен. Според теб с какво мога да се занимавам тук?

— Отиди си от лагера. Съжали себе си и нас. Вземи хеликоптера и информационното устройство и върви да да броиш видовете растения. В гората — Харфекс още не е стигнал дотам. Определи си сто квадратни метра в обсега на радиовръзката, но извън емпатичния ти радиус. Връзка в осем и в двадесет и четири часа. Всеки ден.

Осден отлетя. Пет дни нямаше друга информация освен лаконичното му „Всичко е наред“ два пъти на ден. Атмосферата в базовия лагер се промени като театрален декор. Ескуана бодърстваше по осемнадесет часа в денонощие. Посвет Ту измъкна звездобразната си лютня и свиреше на нея небеснокрасива музика (музиката докарваше Осден до бяс). Манон, Харфекс, Джени Чонг и Томико — всички се отказаха от транквилантите. От радост Порлок получи някаква спиртна напитка в лабораторията си и си я изпи самичък. Непрекъснато беше пиян. Аснанифойл и Посвет Ту цяла нощ продължаваха Епифанията на числата — тази мистична оргия на висшата математика, която е най-висшето удоволствие за религиозната сетианска душа. Олеро спеше с всекиго. Работата вървеше добре.

Веднъж специалистът по неживата природа, който работеше сред високите дебели стебла на граминофорите, дотича в базата.

— В гората има нещо! — Очите му бяха изцъклени, задъхваше се, мустаците и пръстите му се тресяха. — Нещо голямо. Вървеше зад мен. Аз се бях навел и отбелязвах височината. Това се нахвърли върху мен. Сякаш падна от дървото. Отзад. — Той огледа всички, в широко отворените му очи бяха застинали ужас и изнемога.

— Седни, Порлок. Не го приемай толкова сериозно. А сега разкажи всичко отначало, съвсем отначало. И така, какво видя?

— Не беше ясно. Само движение. Решително. Не знам какво би могло да бъде. Нещо, което се движеше само. Сред дърветата, дървоформите или както ги наричаме. В покрайнините на гората.

Харфекс изглеждаше мрачен.

— Тук няма нищо, което би могло да ви нападне, Порлок. Няма дори микроорганизми. Тук не може да има голямо животно.

— Може би сте видели внезапно падащ епифит или зад вас се е смъкнала някоя лоза?

— Не — врътна глава Порлок. — Това се стовари отгоре ми през клоните. Бързо. Когато се обърнах, веднага изчезна някъде нагоре. То издаваше шум, нещо като пращане. Ако не е било животно, само Бог знае какво може да е. То беше голямо — толкова голямо... като човек най-малкото. Може би червеникаво на цвят. Не можах да видя добре. Не съм уверен.

— Това е бил Осден — каза Джени Чонг. — В ролята на Тарзан. — Тя нервно се изхили, а Томико сподави своя дивашки, безпомощен

смях. Но Харфекс не се усмихна.

— Човек започва да се чувства неуютно под дървоформите — заговори той със своя учтив сдържан глас. — Забелязал съм го. Може би затова не мога да работя в горите. Има някаква хипнотична своеобразност в окраската и промеждутъците между стволите и клоните, особено откъм слънчевата страна; и от изхвърлените спори израстват толкова подредени и правилно разположени растения, че изглеждат неестествено. Намирам го за много неприятно, субективно казано. Ами ако по-силен ефект от подобен род може да предизвиква халюцинации?

Порлок тръсна глава и облиза устни.

— Така си беше. Нещо. Движещо се с някаква цел. Опита се да ме нападне отзад.

Когато тази нощ, както винаги точно в дванадесет часа, Осден се свърза по радиото, Харфекс му разказа за случката с Порлок:

— Не сте ли се сблъскали с нещо подобно, мистър Осден, което би могло да потвърди впечатленията на мистър Порлок, че в гората съществуват движещи се и чувстващи живи форми?

— С-с-с — отговори сардонично радиото. — Не. Лайно — произнесе неприятният глас на Осден.

— Вие сега сте по-далеч в гората от всекиго от нас — каза Харфекс с неотслабваща учтивост, — не сте ли съгласен с моите впечатления, че обстановката там е способна да дестабилизира възприятията и може би да предизвика халюцинации?

— С-с-с. Съгласен съм, че възприятията на Порлок лесно могат да се дестабилизират. Затворете го в лабораторията. Така най-малко ще навреди. Още нещо?

— Не сега — отговори Харфекс и Осден прекъсна връзката.

Никой не можеше да повярва в разказа на Порлок и същевременно никой не можеше да не му вярва. Той беше уверен, че нещо — нещо голямо, се е опитало внезапно да го нападне. Трудно бе да се отрече това, тъй като се намираха в чужд свят и всеки, който навлизаше в гората, усещаше под дърветата някаква треска и смътно предчувствие.

— Разбира се, ще ги наричаме дървета — отбеляза Харфекс. — Те наистина са си дървета, само че съвсем други.

Всички се съгласиха, че в гората се чувстват някак си неловко, сякаш отзад нещо ги следва.

— Трябва да си изясним каква е работата. — Порлок помоли да го изпратят в гората като временен помощник на биолога за проучване и наблюдение. Олеро и Джени Чонг поискаха да ги изпратят двете заедно. Харфекс ги стовари близо до базовия лагер в обширния горски масив, заемащ четири пети от Континент Д. Забрани им да носят оръжие. Те не трябваше да прекрачват границата на участъка на Осден. Два пъти в денонощието редовно установяваха радиовръзка. Така продължи три дни. Порлок съобщи за някакво мимолетно видение, което според него имало полувертикална форма и се движело сред дърветата към реката; Олеро беше убедена, че през втората нощ е чула как някой броди около палатката.

— На тази планета няма животни — твърдеше Харфекс измъчено. Сетне Осден пропусна сутрешния си радиосеанс. Томико почака около час, после излетя с Харфекс в района, където според Осден той се е намирал миналата нощ. Но когато хеликоптерът увисна над морето от пурпурни листа — безкрайно, непроницаемо, обхвана я паническо отчаяние.

— Как ще го намерим тук?

— Той докладва, че е спрял на брега на реката. Ще потърсим хеликоптера му; палатката му сигурно е до него, а той не би трябвало да е далеч. Отбелязването на видовете е бавна работа. Ето я и реката.

— Това е хеликоптерът му — посочи Томико яркото петно с чужд блясък сред растителните цветове и сенки. — Хайде да слезем.

Тя фиксира машината над земята и спусна стълбата. Заедно с Харфекс слязоха на земята.

Живото море се склочи над главите им.

Щом краката на Томико докоснаха земята, тя разкопча кобура си, но като погледна невъоръжения Харфекс, реши да не вади оръжието си, макар във всеки момент да бе готова да го стори. Обгръщаше ги абсолютна тишина. Едва бяха изминали няколко метра от бавната кафява река и светлината стана мъждива. Дебелите стволоче бяха разположени доста далеч един от друг, почти на еднакво разстояние и почти еднакви на вид; кожата им бе мека, някои изглеждаха гладки, а други порести, сиви или зеленокафяви и кафяви, обвити от пълзящи растения и украсени с гирлянди епифити, протегнали преплетени

букети от големи, тъмни, подобни на чинии листа. Те образуваха слоест покрив, дебел двадесет-тридесет метра. Почвата пружинираше под краката като батут, всеки сантиметър беше оплетен от корени и покрит с ниски стръкове с месести листа.

— Ето палатката му — изрече Томико и се изплаши от звука на собствения си глас в това безмълвие. Вътре намериха спален чувал, няколко книжки, кутия с продукти. „Трябва да викаме, да го зовем“ — помисли си тя, но дори не го предложи на глас. Не го направи и Харфекс. Обикаляха около палатката, като особено внимаваха да не се изгубят един друг от очи в гората в сгъстяващия се мрак.

Томико се спъна в тялото на Осден най-много на тридесет метра от палатката, привлечени от бялото петно на падналия бележник. Лежеше ничком между две дървета с огромни корени. Главата и ръцете му бяха покрити с кръв — някъде беше засъхнала, а някъде все още червена, стичаща се.

Харфекс застана до нея, бледото му лице на хайнит в мрака изглеждаше съвсем зелено.

— Мъртъв ли е?

— Не, ударили са го. Отзад. — Пръстите на Томико опипваха окървавения череп, слепите очи, тила му. — Оръжие или инструмент. Не напипвам счупване.

Тя обърна тялото на Осден, за да могат да го вдигнат, и очите му веднага се отвориха. Томико прикрепяше главата му, беше се навела току над лицето му. Бледите му устни се разкривиха от болка. В нея се просмука страх. Тя високо извика два или три пъти и се опита да избяга, тътрейки нозе и спъвайки се в страшната тишина. Харфекс я хвана, от докосването му и от звука на гласа му страхът ѝ понамаля.

— Какво стана? Какво е това?

— Не зная — тя изхлипа. Сърцето ѝ все още пърхаше в гърдите ѝ, очите ѝ бяха замъглени. — Това е страх... Изплаших се. Когато надзърнах в очите му.

— И двамата сме нервни. Не разбирам...

— Вече всичко е наред. Хайде, той има нужда от нашата помощ.

Действайки с безсмислена припряност, довякоха Осден до брега на реката; надигнаха го и го овързаха с въжето от хеликоптера под мишниците. Той висеше като чувал, леко се полюляваше под лепкавото тъмно море от листа. Напъхаха го в машината и само след миг вече

летяха над степта. След като Томико улови сигналите на радиомаяка на базовия лагер, дълбоко въздъхна и срещна очите на Харфекс.

— Толкова се изплаших! Почти изгубих съзнание. Такова не ми се беше случвало досега.

— Аз също бях изплашен... без видима причина — отговори хайнитът. И наистина изглеждаше потресен и някак остарял. — Не колкото тебе, но безпричинно.

— Това се случи, когато го опипвах, когато го държах. Стори ми се, че по някое време дойде в съзнание.

— Емпатия... Надявам се да може да ни разкаже какво го е нападнало.

Като счупена кукла, измазан с кръв и кал, Осден лежеше на задната седалка, както го бяха стоварили в безумното си бързане да се измъкнат от гората. Връщането им в базата предизвика голяма паника.

Неумелата жестокост на нападението беше зловеща и будеше недоумение. Тъй като Харфекс упорито отричаше всякаква възможност за съществуването на животни, започнаха да мислят за чувстващи растения, за растителни чудовища, за психични проекции. Латентната фобия на Джени Чонг отново се прояви, тя можеше да говори само за тъмните „его“, които навсякъде преследват хората зад гърба им. Тя, Олеро и Порлок бяха изтеглени на базата, която никога нямаше особено желание да напусне.

Осден беше изгубил твърде много кръв за тези три или четири часа, през които беше лежал в гората. От сътресението и силната контузия беше изпаднал в шок и предкоматозно състояние. След известно време то се смени с лека треска и той с молба в гласа си няколко пъти повика: „Доктор Хамерхелд!“ Когато след два дни, които се сториха на околните мъчително дълги, Осден дойде в съзнание, Томико извика Харфекс в каютата му.

— Осден, можете ли да ни кажете какво ви нападна?

Бледите очи се плъзнаха встрани от лицето на Харфекс.

— Нападнали са ви — меко каза Томико. Този сновящ поглед й беше познат до ненавист, но тя беше физик, човек, който предпазваше от опасности. — Може би още не си спомняте. Нещо ви е нападнало. Вие бяхте в гората...

— Какво... в гората?

Той жадно пое въздух. На лицето му се появи израз на проясняващо се съзнание. След малко произнесе:

— Не зная.

— Вие сте видели какво ви е нападнало — настоя Харфекс.

— Не зная.

— Сега ще си спомните ли?

— Не зная.

— Животът на всички ни може да зависи от това. Длъжен сте да ни кажете какво сте видели!

— Не зная — за кой ли път твърдеше Осден, хлипайки от слабост. Беше твърде слаб, за да крие, че не знае отговора. Порлок стоеше наблизко, дъвчеше мустаците си с пиперен цвят и се мъчеше да чуе какво си говорят в каютата.

Харфекс се наведе над Осден и натърти: „Ти ще ни кажеш.“ Наложил се Томико решително да се намеси.

Харфекс се сдържаше толкова трудно, че на човек му ставаше мъчно да го гледа. Отиде в каютата си, където сигурно е изпил двойна или тройна доза транквиланти. Останалите мъже и жени, разпръснати из голямата крежка постройка — дълга главна зала и десет каюти-спални, не говореха, но изглеждаха потиснати и раздразнени. Както винаги, Осден и сега имаше власт над всички. Томико се беше навела над него и го гледеше с изгаряща омраза, която разяждаше гърлото ѝ като жлъчка. Чудовищният му егоизъм, който подхранваше това чувство у другите, абсолютното му себелюбие бяха по-лоши, отколкото какъвто и да е, дори най-ужасния физически дефект. Той е чудовище по рождение и затова не бива да живее. Трябва да умре. Защо ли не са му размазали главата?

Веднъж Осден лежеше безжизнен и бял, безпомощно изпънал ръце покрай тялото си, безцветните му очи бяха широко отворени, а от ъгълчетата им се стичаха сълзи. Той се мъчеше да се защити.

— Не — каза с тих хрипкав глас и се опита да вдигне ръце, за да покрие главата си. — Не!

Томико седна на сгъваем стол до кревата му и след няколко секунди покри ръката му със своята. Той се опита да я измъкне, но тя я задържа със сила.

Възцари се дълга тишина.

— Осден — най-сетне промълви тя. — Извинявай, извинявай. Искам да се оправяш. Позволи ми да желая да си добре. Не искам да ти навредя. Чуй ме, сега трябва да зная. Това беше един от нас, нали? Не, не ми отговаряй, само ми кажи, ако греша, но аз не греша... Разбира се, на тази планета има животни. Те са десет. Не те питам кой беше. Това не е важно, нали? Точно сега можех да бъда и аз. Разбирам. Но не ми е ясно как стана, Осден. Не можеш да си представиш колко трудно е за нас да разберем... Знаеш ли, ами ако вместо омраза и страх имаше любов?... Нима никога не е имало любов?

— Не.

— Защо не? Защо никога не може да я има? Нима всички човешки същества са толкова слаби? Това е страшно. Нищо. Голяма работа! Не се тревожи. Не говори. Поне сега не е омраза, нали? Най-малкото симпатия, съчувствие, доброжелателност. Ти би трябвало да го чувстваш. Усещаш ли го?

— Покрай всичко друго — прошепна той едва чуто.

— Вероятно шумът на моето подсъзнание. И още някой в стаята. Когато те намерихме там, в гората, когато се мъчех да те обърна, ти замалко дойде на себе си и аз почувствах ужаса, който струеше от теб. За миг полудях от страх. Когато чувствах това, ти ли ме изплаши?

— Не.

Ръката ѝ все още покриваше неговата, а той, отпуснат, бавно заспиваше, като човек, получил облекчение от мъчещата го болка.

— Гората — мърмореше той; тя едва го чуваше. — Страхувам се.

Томико вече не стискаше ръката му, а просто я държеше в своята и гледаше как Осден заспива. Знаеше какво чувства самата тя и следователно какво би трябвало да чувства той. Беше сигурна: съществува само едно чувство или състояние на човешкото същество, което може така, изцяло и напълно да обърне наопаки всичко вътре в теб, за един миг да те принуди да преосмислиш всичко отново. Във Великия език на Хейн има една дума — ONTA, за любов и за омраза. Тя, разбира се, не се е влюбила в Осден, това беше нещо друго. Чувството, което изпитваше към него, беше ONTA, противоположното на омраза. Държеше ръката му и помежду им течеше ток, божествено електрическо докосване, от което винаги се е бояла. Докато той заспиваше, пръстенът от мускули около устата му — като анатомично пособие — се отпуснаше и Томико видя върху лицето му нещо, което

никой от тях никога не бе виждал — едва доловима усмивка. Скоро се стопи. Осден спеше.

Той беше издръжлив; на следния ден вече седеше и искаше да яде. Харфекс се опитваше да го разпита, но Томико му забрани. Тя закачи полиетилен на вратата на каютата му, както самият Осден често правеше.

— Това блокира ли емпатичните ти възприятия? — попита го тя и той отговори със сух предпазлив глас, с какъвто сега разговаряха помежду си:

— Не.

— Е, поне ги отслабва, нали?

— Отчасти. Повече е самовнушение. Доктор Хамерхелд мислеше, че действа... Може би е така, едва-едва...

Веднъж е съществувала любов. Изплашено дете, задъхващо се от прилива на кръв под въздействието на приливите и отливите, шибано от гигантските емоции на възрастните, потъващо момченце, спасено от един човек. Баща-Майка-Бог — и нищо друго.

— Жив ли е още? — попита Томико, мислейки за невероятната самота на Осден и странната жестокост на великите лекари. Трепна, когато чу високия му накъсан смях.

— Той е умрял най-малко преди два и половина века! Нима си забравила къде сме, координаторе? Всички ние оставихме в миналото нашите малки семейства...

Зад полиетиленовата завеса смътно се различаваха останалите осем човешки същества, дошли на планета 4470. Разговаряха тихо и напрегнато. Ескуана спеше; Посвет Ту беше в лазарета; Джени Чонг се опитваше да регулира осветлението в стаята си така, че да не хвърля сенки.

— Всички се страхуват — изплашено каза Томико. — Тормози ги мисълта какво те е нападнало. Нещо като маймуно-картоф или гигантски отровен спанак. Не зная... Дори Харфекс. Може би си прав да не им разказваш. Но още по-лошо ще стане, ако изгубим доверие един в друг. Защо сме толкова страхливи, не умеем да гледаме фактите в очите, толкова лесно се пречупваме? Нима всички наистина сме луди?

— Скоро ще стане по-лошо.

— Защо?

— Има нещо... — Той стисна устни, мускулите около устата му изпъкнаха.

— Нещо, което притежава чувство?

— Чувство.

— В гората?

Той кимна.

— Но какво е това?

— Страхът. — Отново изглеждаше странен и неспокойно потрепера. — Когато паднах там, не изгубих веднага съзнание. Или пък съм дошъл на себе си. Не зная. По-скоро приличаше на парализа.

— Да, вероятно.

— Лежах на земята. Не можех да стана. Лицето ми бе в калта, в тази мека листна плесен. Тя беше запушила ноздрите и очите ми. Не можех да виждам. Като че ли бях заровен в земята, погребан в земята, нейна част. Знаех, че лежа между две дървета, макар никога да не бях ги виждал. Мисля, че мога да усещам корените. Под себе си в земята, долу под земята. Ръцете ми бяха окървавени, чувствах го, кръвта образуваше лепкава кал около лицето ми. Усетих страх. Той растеше, сякаш те най-сетне разбраха, че аз съм там, лежа върху тях, под тях, сред тях, нещо, от което се боят, самото то част от техния страх. Не можех да прогоня страха и той продължи да се засилва, а аз не бях в състояние да помръдна, да избягам. Сигурно съм изгубил съзнание, докато мислех, а после страхът пак влезе в мен и аз все още не можех да се движа. Също като тях.

Томико почувства хлад от настръхналите си коси — включваше се органът на страха.

— Те — кои са те, Осден?

— Те са... не зная. Страхът.

— Какво приказваш? — възмути се Харфекс, когато Томико му разказа за разговора им. Тя още не му позволяваше да задава въпроси на Осден, чувствайки, че е длъжна да го защити от бесния натиск на мощните, несдържани от нищо емоции на хайнита. За жалост това разпали бавния огън на параноидно безпокойство в нещастния Харфекс — той си помисли, че тя и Осден заедно скриват някакви изключително важни доказателства, които дори могат да доведат целия екипаж до гибел.

— Прилича ми на слепец, който се опитва да нарисува слон. Осден не е видял и не е чул това нещо... с чувство, също както и ние.

— Но той го почувства, скъпа Хаито, нали? — попита Харфекс с едва сдържана ярост. — Не емпатично. На собствения си череп. То дойде, събори го и го удари с тъп предмет. Нима дори с крайчеца на окото си не го е видял?

— Какво трябваше да види, Харфекс?

Но той не усети многозначителността в тона ѝ; дори не искаше да я чуе.

— Човекът се страхува от чужденеца. Убиецът е отвън, чужденец, а не е един от нас. Дяволът не е в мен!

— Още от първият удар е изпаднал в безсъзнание. — Томико започваше да губи търпение. — Нищо не е видял. А когато е дошъл на себе си, сам в гората, почувствал вледеняващ страх. Не своя собствен. Емпатичен ефект. Той е сигурен. И е сигурен, че страхът не е идвал от нас. Следователно очевидно е, че не всички местни форми на живот са лишени от способността да чувстват.

Харфекс я гледаше мрачно.

— Опитваш се да ме наплашиш, Хаито. Не разбирам защо искаш да го направиш.

Той стана и отиде в лабораторията си, четиридесетгодишен мъж, задъхвайки се и тътрейки крака като осемдесетгодишен старец.

Томико огледа останалите. До известна степен беше отчаяна. Ясно съзнаваше, че новият крехък вътрешен контакт с Осден ѝ придава някаква допълнителна сила. Но щом Харфекс не успя да запази благоразумие, какво да чака от другите? Порлок и Ескуана се бяха заключили в каютите си, останалите или работеха, или бяха заети с нещо друго. Отначало координаторът не разбираше какво има, но после видя, че всички седяха с лице към близката гора. Олеро играеше шахмат с Аснанифойл и непрекъснато местеше стола си, така че накрая се оказа редом с него.

Томико отиде при Манон, който изследваше кълбо паякообразни кафяви корени, и го помоли да отгатне главоблъсканицата. Той веднага откликна с несвойствен лаконизъм:

— Погледни врага.

— Кой е врагът? Какво чувстваш ти, Манон?

В сърцето ѝ се пробуди внезапна надежда, че той като психолог и този непонятен свят на намеци и емпатия, където биолозите се объркваха, могат да помогнат.

— Чувствам силно безпокойство със специфична пространствена ориентация. Но аз не съм емпат. Ето защо обяснявам тази тревога с особената стресова ситуация, т.е. нападението над член на екипажа в гората, както и с абсолютната стресова ситуация, т.е. моето присъствие в съвършено чуждо обкръжение, за което свръхтипичните конотации на думата „гора“ предоставят неизбежна метафора.

През нощта Осден събуди Томико — крещеше насън. Манон вече го успокояваше и тя пак потъна в собствените си разпръсващи се в мрака, непроходими сънища. На сутринта Ескуана не се събуди. Не помогнаха и стимулаторите. Той все повече се вкопчваше в съня, докато не легна, сви се на кълбо и притисна палец до устните си. Безполезно беше.

— Двамина за два дни. Десет негърчета, девет негърчета... — Говореше Порлок.

— А ти си следващото негърче — озъби му се Джени Чонг. — Върви си изследвай урината.

— Той ще побърка всички ни — Порлок стана и размаха лявата си ръка. — Нима не разбирате? Боже милостиви, всички ли сте глухи и слепи? Нима не чувствате какво прави, неговите еманации? Всичко това излиза от него — оттам, от стаята му, от мозъка му. Всички ни ще побърка със страха си!

— Кой? — произнесе със заплашителен израз огромният Аснанифойл, надвиснал над дребничкия земянин.

— Трябва ли да го назова? Моля — Осден! Осден! Осден! Чудите се защо се опитах да го убия ли? Заради самоотбрана. Да спася всички ви. Защото не искате да видите какво се кани да направи с вас. Той саботираше експедицията, като ни скарваше, а сега има намерение да ни побърка, като излъчва страх върху нас така, че не можем да спим или да мислим, подобно на огромно радио, което не издава нито звук, но работи през цялото време и вие не можете да спите, не можете да мислите. Хаито и Харфекс вече са под негов контрол, но останалите биха могли да бъдат спасени. И аз бях длъжен да го направя!

— Ти не го направи съвсем сполучливо — Осден стоеше полугол на вратата на каютата си. — Бих могъл да те ударя по-силно. Дявол да

го вземе, това не бях аз, аз не съм те наплашил до смърт, Порлок, това е оттам — от гората!

Порлок направи отчаян опит да се нахвърли върху Осден, но Аснанифойл го сграбчи и го задържаеше с лекота, докато Манон му направи успокояваща инжекция. Отведоха го, още цяла минута се чуваха крясъците му за гигантския предавател. После успокоителното започна да действа и той се присъедини към мирната тишина на Ескуана.

— Прекрасно — отбеляза Харфекс. — Сега, Осден, вие ще ни разкажете какво знаете.

— Аз нищо не знам.

Осден изглеждаше съсипан и слаб. Томико го принуди да седне, преди да заговори.

— След като прекарах в гората три дни, аз си помислих, че от време на време приемам нещо като афект.

— Защо не докладвахте за това?

— Смятах, че полудявам като всички.

— Въпреки всичко трябваше да ни съобщите.

— Вие щяхте да ме върнете в базата. Не можех да го понеса. Разбирате, че включването ми в експедицията беше огромна грешка. Не съм способен да живея съвместно с девет неврастенични личности в тясно затворено пространство. Не съм бил прав, като се писах доброволец за Свърхдалечното търсене, и Съветът не беше прав, като ме одобри.

Никой не възрази, но Томико видя — този път съвсем ясно, че раменете на Осден се тресат, че лицевите му мускули са напрегнати, защото прие горчивото им съгласие.

— Както и да е, не исках да се връщам в базата, понеже съм любопитен. Дори да съм се побъркал, как бих могъл да приема емпатични афекти, щом няма същество, което да ги генерира? Освен това те не бяха толкова лоши. Твърде смътни. Странни. Като полъх в затворена стая, кратко припламване в периферното зрение. Нищо съществено. Наистина нищо. — За известно време млъкна, ободрен от вниманието им; те слушаха, значи той разказваше. Изцяло беше в тяхна власт. Ако не го обичаха, той трябваше да ги мрази, ако те му се присмиваха, налагаше му се да им се подиграва, ако го слушаха, той се превръщаше в разказвач. Осден беше безпомощен пленник на техните

емоции, реакции, настроения. Сега те бяха седем; твърде много, за да угоди на всички, ето защо постоянно се натъкваше ту на нечий каприз, ту на нечия прищявка. Не можеше да намери хармония. Дори когато говореше, нечие внимание непременно блуждаеше: вероятно Олеро мислеше, че той не е толкова непривлекателен; Харфекс търсеше скрит смисъл в думите му; мозъкът на Аснанифойл, който не се задържаше задълго на нещо конкретно, се отнасяше в безкрайния свят на числата; а Томико се отклоняваше към съжаление и страх. Осден се запъна, изпусна нишката. — Аз... аз си помислих, че сигурно са дърветата — и млъкна.

— Не са дърветата — отрече Харфекс. — Те нямат нервна система, както и растенията от хайнски произход на Земята. Не.

— Заради дърветата не забелязвате гората, както казват на Земята — вметна Манон, усмихвайки се палаво. Харфекс се втренчи в него.

— Какво ще кажете за корените, които ни затрудняват вече двадесет дни, а?

— Е, и какво за тях?

— Безспорно имат родствена връзка. Дърветата са роднини. Вярно ли е? Сега нека предположим най-невероятното — че вие нищо не знаете за строежа на мозъка на животните. И ви е дадена само една отделна клетка. Бъдете така добър да определите какво е това? Нима сте видели, че тя е способна да чувства?

— Не, защото тя не е способна. Отделната клетка е способна само да реагира механично на дразнението. Нищо повече. Предполагате, че индивидуалните дървоформи са „клетки“, нещо като мозъка ли, Манон?

— Не точно. Аз само забелязах, че всички са взаимно свързани както на ниво кореново сцепление, така и чрез зелените епифити в клоните. Съединение с невероятна сложност и физически размери. Вижте, дори степните тревоформи имат коренови връзки, нали? Знаем, че чувствителността и разумът не са нещо материално, не можете да ги намерите в клетките на главния мозък или да ги анализирате откъснато от тях. Това е функция на взаимно свързани клетки. В известен смисъл тази връзка е родственост. Тя не съществува. Не се опитвам да докажа, че съществува. Само предполагам, че Осден би трябвало да може да я опише.

Осден го прекъсна, говорейки сякаш в транс:

— Чувстваща материя без органи на чувствата. Сляпа, глуха, лишена от нервна система, неподвижна. Известна дразнимост — реакция на допир. Реакция на слънцето, на светлината, на водата, на химическите съединения в земята около корените. Всичко непостижимо за животинския разум. Присъствие без мозък. Осъзнаване на съществуването без обект или субект. Нирвана.

— Защо прие страх? — сухо попита Томико.

— Не зная. Не мога да виждам как възниква осъзнаването на обектите или на някого другиго: неосъзната ответна реакция... Но няколко дни наред се усещаше известен дискомфорт. А после, когато лежах между двете дървета и кръвта ми течеше върху корените им... — Лицето на Осден се изпоти. — Тогавя дойде страхът — продължи той треперейки, — само страх.

— Ако подобна функция съществуваше — възпротиви се Харфекс, — тя нямаше да е способна да осъзнава самодвижещ се материален организъм или да реагира на него. Тя щеше да ни възприема не повече, отколкото ние можем да осмислим Вселената.

— Ужасява ме безмълвието на тези безкрайни пространства^[3] — промърмори Томико. — Паскал е осъзнал безкрайността. С помощта на страха.

— На гората ние трябва да й се струваме — продължи Манон — горски пожар, ураган, заплахя. Всичко, което се движи бързо, е опасно за растенията. А което няма корени, би трябвало да е чуждо, страшно. И ако това е разум, изглежда по-вероятно той да е осъзнал Осден, отколкото собственият мозък е отворен за връзка с всички други, докато разумът му е нормален, и който е лежал, страдайки от болка и умирайки от страх в рамките на този разум, фактически вътре в него. Не е чудно, че разумът се е изплашил.

— Не е „той“! — възрази Харфекс. — Това не е живо същество, не е личност! В най-добрия случай може да бъде функция...

— Това е само страх — прекъсна го Осден.

Известно време всички мълчаха и слушаха тишината на заобикалящия ги свят.

— Нима онова, което през цялото време усещам зад себе си, е точно то? — попита потиснато Джени Чонг.

Осден кимна.

— Ти го усещаш, макар че си глуха. С Ескуана работата е най-лоша, защото той наистина притежава известни симпатични способности. Би могъл да изпрати сигнал, ако знаеше как, но е твърде слаб и затова може да бъде само медиум.

— Чуй ме, Осден — каза Томико, — ти можеш да изпратиш сигнал. Тогава го изпрати — на гората, на страха оттам; кажи му, че ние не искаме да му навредим. Ако се е получило нещо като афект, в който се превръщат нашите емоции, нима не можем да извършим обратно превръщане? Да изпратим съобщение: „Ние сме безвредни, ние сме дружелюбни.“

— Трябва да знаете, че никой не е в състояние да изпраща лъжлива емпатична информация. Вие не можете да изпратите нещо, което не съществува.

— Но ние нямаме намерение да вредим, ние сме дружелюбни.

— Наистина ли? Когато ме намерихте в гората, ти почувства ли дружелюбие?

— Не, аз бях изплашена. Но това беше страх на гората, на растенията, не мой собствен, нали?

— Каква разлика има? Всичко това ти си го чувствала. Нима не разбирате — от раздразнение гласът на Осден се повиши — защо не ви обичам и защо вие не ме обичате, вие всички? Нима не разбирате, че аз изпращам обратно целия негативен и агресивен афект, който чувствате към мен от момента, когато ме срещнахте за пръв път? Връщам ви вашата враждебност с лихвите. Правя го като самозащита. Като Порлок. Все пак това е самоотбрана; това е единствената способност, която съм усъвършенствал, за да заменя първоначалната си защита — пълното изолиране от околните. За съжаление това създава затворена верига, самоподдържаща се и самоподсилваща се. Първата ви реакция към мен беше инстинктивна антипатия към изрода. Сега вече е омраза. Не видяхте достойнствата ми. Гората-Мозък сега предава само страх и единственото съобщение, което мога да предам, е страх, защото когато съм оставен беззащитен пред нея, не съм способен да изпитвам нищо друго, освен страх.

— Какво трябва да правим сега? — попита Томико и Манон бързо отговори:

— Да сменим мястото. Да отидем на друг континент. Ако там има растения, които образуват разум, няма да ни забележат веднага,

както беше и тук. Може би дори изобщо няма да искат да ни забележат.
— Това ще бъде голямо облекчение — хладно изрече Осден.

Останалите го гледаха с неочаквано любопитство. Той откряна завесата, видяха го такъв, какъвто е — безпомощен човек в капан. Може би също като Томико и те разбраха, че самият капан, неговият груб и жесток егоизъм, е тяхно собствено творение, а не негово. Те бяха построили клетката и го затвориха в нея, а той като напласена маймуна правеше неприлични номера зад решетките. Ако му бяха предложили доверие, когато го бяха срещнали, ако им бяха стигнали силите да му предложат любов, какъв ли щеше да е сега?

Тогава никой от тях не се насили да направи това, а сега вече беше твърде късно. Ако имаше време, ако беше сама с него, Томико щеше постепенно да създаде резонанс на чувствата между тях, съзвучие в доверието, хармония; но време нямаше, трябваше да си свършат работата. Липсваше и помещение за култивиране на такова велико чувство, те трябваше да го отгледат с помощта на симпатията, съчувствието, на малки стъпки към любовта. Дори само това й даде нови сили, но за него в никакъв случай не беше достатъчно. Забеляза върху сякаш одраното му лице израз на диво възмущение от любопитството им, от нейното съжаление.

— Легни си, раната ти пак се отвори — предложи му тя и той се подчини.

На следната утрин събраха нещата си, разтвориха напрашения хангар и жилищните помещения и се отправиха към другото полукълбо на планета 4470, над червени и зелени континенти, над многобройни примки, над зелени морета. Забелязаха подходящо място на континент Г: степ с площ 20 хиляди квадратни километра от открити за всички ветрове граминиформи. Приземиха се на участък от около 100 километра, където нямаше нито гора, нито отделни дървета или горички. Растителните форми бяха събрани само в големи видове — колонии, никога не се смесваха, освен някои дребни вездесъщи сапрофити и спороносители. Екипажът пулверизира холломелд върху опорните конструкции на кораба и вечерта се заселиха в новия лагер. Ескуана все още спеше, а Порлок беше под седативното действие на инжекцията, но останалите бяха весели.

„Тук може да се диша“ — неуморно повтаряха всички.

Осден стана и неуверено се запъти към отвора на вратата; прегърбен, гледаше в сгъстяващия се мрак към тъмното пространство на люлеещата се трева, която не беше трева. Усещаше слабия сладък мирис на прашеца, не се чуваше нито звук, само мекото широко шумолене на вятъра. Бинтованата му глава се поизправи. Емпатът дълго стоя неподвижно. Мракът настъпи, звездите заблещукаха — светлинки в прозорците на далечния човешки дом. Вятърът беше стихнал, не се чуваше никакъв звук. Той слушаше.

В дългата нощ слушаше и Хаито Томико. Лежеше и се вслушваше в кръвта в артериите и тъмните си вени, в дишането на спящите, в полъха на вятъра, в приближаващите сънища, в безбрежната статика на увеличаващите се звезди, сякаш околният свят бавно умираше, побягнал от адската самота в собствената си стая. Само Ескуана спеше. Порлок лежеше в усмирителна риза, несвързано бърборейки на неразбираемия си език. Олеро и Джени Чонг с мрачни лица играеха на карти. Посвет Ту беше в лазарета, потопена в лечебна вана. Аснанифойл рисуваше Мандалата, Тройната схема на Първоосновите^[4]. Манон и Харфекс седяха заедно с Осден.

Томико смени превръзката на главата му. Гладките му рижи коси — там, където не ги беше обръснала, изглеждаха странно. Сега бяха като посипани със сол. Ръцете ѝ трепереха, докато го превързваше.

Все още никой не беше произнесъл нито дума.

— Как може страхът да се окаже и тук? — попита тя и гласът ѝ прозвуча безжизнено и фалшиво в плашещата тишина.

— Не само дърветата, но и тревата...

— Та нали сме на двадесет хиляди километра от мястото, където бяхме сутринта, чак от другата страна на планетата!

— Всичко е едно цяло — каза Осден. — Една голяма зелена мисъл. Колко време е нужно на мисълта, за да премине от едното полукълбо на мозъка ти до другото?

— Това не мисли. Това не е мислецо същество — произнесе Харфекс безжизнено. — Това е само мрежа от процеси. Клони, епифити, израстъци, корени с възлести съединения между отделните екземпляри — всички би трябвало да притежават способността да предават електрохимически импулси. Така че всъщност не съществуват отделни растения. Дори прашецът е звено от една верига, някакъв вид чувствителност, пренасяна от вятъра над моретата, който

свързват континентите. Но това е невъзможно. Цялата биосфера на планетата би трябвало да бъде единна комуникативна мрежа, чувствителна, ирационална, безсмъртна, изолирана...

— Изолирана — изрече Осден. — Това е! Това е страхът. Въпросът не е там, че сме способни да се придвижваме или да разрушаваме. Въпросът е, че нас ни има. Ние сме други. Тук никога не е имало други.

— Прав си — отвърна Манон почти шепнешком. — Това няма равни на себе си. Няма врагове. Никакви контакти с никого, само със себе си. Сам, самотен, завинаги.

— Тогава каква е функцията на подобен разум в оцеляването на видовете?

— Може би не съществува такава функция — отговори Осден. — Защо се опитваш да се заравяш в телеологията, Харфекс? Нима не си хайнит? Нима мярката за сложност не е мярка на вечната шега?

Харфекс не реагира. Изглеждаше безжизнен.

— Ние трябва да напуснем тази планета.

— Сега вече знаете защо винаги исках да си отида, да избягам от вас — заговори Осден с оттенък на патологична доброта. — Чуждият страх е неприятен, нали? Ако беше поне разумът на животните... Бих могъл да се настроя на тяхната вълна. Разбирам се с рака и с тигъра; по-високият интелект дава на човека предимство. Би трябвало да ме използват в зоологическа градина, а не в човешки колектив. Ако можех да се настроя на проклетия картоф! Ако това не беше толкова неопределено... Знаете ли, че както и преди, приемам нещо повече от страх? Преди това да се паникьоса, то притежаваше... безметежност. Тогава не го осъзнавах, не си представях колко е велико. Да изпитваш едновременно постоянен ден и постоянна нощ. Всички ветрове и затишия ведно. Зимните и заедно с тях летните звезди. Да имаш корени и да имаш врагове. Да бъдеш свършен. Разбирате ли? Никаква намеса. Никой друг. Да бъдеш всичко!

„Преди никога не е говорил така“ — помисли си Томико.

— Ти си беззащитен пред това, Осден — каза му тя. — Личността ти вече се е променила. Ти си уязвим пред него. Може би не всички ще полудеem, но ти със сигурност, ако не отлетим.

Той се поколеба, после вдигна очи към Томико. За пръв път срещна очите ѝ: дълъг спокоен поглед, чист като езерна вода.

— Какво направи за мен здравият ми разсъдък? — попита Осден с усмивка. — Ти, Хаито, имаш обаче предимство. Имаш нещичко.

— Трябва да се махаме оттук — промърмори Харфекс.

— Ако разбере това — Осден ги изгледа замислен, — мога ли да му предам съобщение?

— Като казваш „разбера“ — произнесе Манон с рязък нервен глас, — мисля, че имаш предвид да спреш ретранслирането на емпатичната информация, която получаваш от растителния организъм: да спреш да отразяваш страха, да го поемеш в себе си. Това също веднага ще те убие или отново ще те доведе до пълно психологическо изтощение, до аутизъм.

— Защо? — попита Осден. — Това изпраща отражение, а спасението ми е именно в отражението. То не притежава разум, а аз съм човек.

— Мащабите не са същите. Какво може един-единствен човешки мозък срещу нещо толкова огромно?

— Единственият човешки мозък може да схване системност в мащабите на звездите и галактиките — подчерта Томико — и да я тълкува като Любов.

Манон изгледа всички поред; Харфекс мълчеше.

— По-лесно е да направя това в гората — каза Осден. — Кой ще ме закара там?

— Кога?

— Веднага. Преди всички да се пречупите или да побеснеете.

— Аз — отговори Томико.

— Никой няма да полети — тросна се Харфекс.

— Аз не мога — Манон почти хленчеше. — Аз... твърде съм напласен. Ще разбия машината.

— Вземи Ескуана. Ако се справя, той ще бъде медиум.

— Приемате ли плана на сенсора, координаторе? — официално попита Харфекс.

— Да.

— А аз не го одобрявам. И въпреки това ще полетя с вас.

— Мисля, че сме принудени, Харфекс — отговори Томико, гледайки Осден в лицето. Ужасната бяла маска беше изчезнала, върху него се четеше страстно желание — като лицето на любовник.

Олеро и Джени Чонг играеха на карти, за да не мислят за креватите си, които често посещаваха поради нарастващата им сънливост, за засилващия се страх, привилегировани като изплашени деца.

— Това нещо, то е в гората, заради него вие... ще...

— Ще се страхувам от тъмнината? — Осден презрително се усмихна. — Погледнете Ескуана, Порлок и дори Аснанифойл. То може да не ни навреди. Това е импулс, преминаващ през синапсите^[5], вятър, провиращ се през клоните. То е само сън.

Качиха се на хеликоптера. Ескуана все още спеше, свит на кълбо на задната седалка. Томико караше. Тя и Харфекс мълчаха, вглеждайки се в линията на гората, тъмнееща отпред в светлосивото пространство на осветената от звездите равнина.

Достигнаха черната линия и я пресякоха; сега под тях се разстилаше тъмнината.

Томико откри място, удобно за кацане, като се насили да лети ниско и съдържаше неистовото си желание да се издигне нагоре и да избяга. Огромната енергия на света-растение беше значително по-силна тук, в гората, и паниката му налиташе на огромни черни вълни. Отпред се мержелееше бледо петно с неправилна форма — оголеното теме на хълм, малко по-висок от най-високите черни дървоформи наоколо; не дървета; части от едно цяло с корени. Томико кацна — лошо кацане. Ръцете ѝ се плъзгаха по кормилото, сякаш ги беше натъркала със студен сапун.

Сега около тях беше гората, чернееща в мрака.

Томико се наведе и затвори очи. Ескуана простена насън. Дишането на Харфекс стана накъсано и силно, той седеше напрегнат; не се помръдна дори когато Осден го прекрачи и се облегна на отворената врата.

Емпатът стоеше, гърбът му и забинтованата глава се открояваха в приглушената светлина на таблото; не се решаваше да прекрачи навън.

Томико трепереше, не можеше да вдигне глава. „Не, не, не — повтаряше шепнешком, — не, не, не.“ Неочаквано Осден помръдна и безшумно се плъзна надолу, в мрака. Отиде си.

„Идвам!“ — произнесе силен глас.

Томико извика. Харфекс се закашля; изглеждаше, че се опитва да стане, но не му се удава. Томико потъна в себе си, концентрира се

върху сляпото око в стомаха си, в центъра на своето съществуване; а отвън нямаше нищо друго освен страх.

Той премина.

Томико вдигна глава, бавно откъсна вплетените си една в друга ръце. Изправи гърба си. Нощта беше тъмна, над гората се виждаха звездите. Нищо друго.

— Осден — опита се да каже тя, но от гърлото ѝ не излезе глас. Повтори по-силно — самотно квакане. Отговор нямаше.

Започна да разбира, че с Харфекс става нещо нередно. Помъчи се да намери главата му в тъмнината, защото той се беше свлякъл от седалката, но внезапно в гробната тишина се чу глас от тъмната задна част на кабината:

— Добре.

Това беше гласът на Ескуана. Тя включи вътрешното осветление и видя инженера да спи, свит на кълбо, ръката му почти закриваше устата.

Устата му се отвори и повтори: „Всичко е добре.“

— Осден!

— Всичко е добре — каза мек глас, излизащ от устата на Ескуана.

— Къде си?

Мълчание.

— Върни се!

Излезе вятър.

— Аз оставам тук — произнесе мекият глас.

— Не можеш да останеш...

Мълчание.

— Ще бъдеш самотен, Осден!

— Чуй ме — гласът беше слаб и неясен, сякаш се губеше в шума на вятъра. — Чуй ме, аз ти желая щастие.

Тя отново го повика на име, но отговор нямаше. Ескуана лежеше тихо. Харфекс беше още по-тих.

— Осден! — закрепя тя, наведена над отвора на вратата в тъмната, залюляна от вятъра тишина на гората. — Ще се върна. Трябва да оставя Харфекс в базата. Ще се върна, Осден!

Мълчание и вятър в листата.

Осемте останали завършиха заплануваната програма за проучване на планета 4470. За тази цел им бяха необходими четиридесет и един дена в повече.

Отначало Аснанифойл или някоя от жените всеки ден отиваха в гората и търсеха Осден в района около оголения хълм, макар че Томико не можеше да определи на кой точно хълм се приземиха онази нощ, в самото сърце, в самия водовъртеж на страха. Оставиха всичко най-необходимо за Осден: запас от храна за петдесет години, облекло, палатки, оръдия и инструменти. Отказаха се да търсят повече; невъзможно бе да се намери човек, ако е пожелал да се скрие в тези безкрайни лабиринти и мрачни преплетени коридори. Можеха да минат на разстояние една ръка от него и да не го забележат.

Но той бе там, тъй като нямаше повече страх. След всичко преживяно Томико се опитваше да разбере какво е направил Осден, но мислите ѝ се изплъзваха изпод контрол. Той е поел страха върху себе си и по този начин е прекрачил границите му. Предал се е на чуждия свят — неограничена от никакви условия капитулация, която не оставя място за зло. Той е разбрал любовта на другия и така е намерил своята собствена цялостна личност.

Хората от екипажа на Търсенето вървяха под дърветата, по необгледните живи колонии, заобиколени от сънуваща тишина. Надвисваща тишина, която едва ги схващаше, индиферентна към тях. Тук нямаше време. Разстоянието не играеше никаква роля. Но те имаха достатъчно пространство и време...

Планетата се въртеше между слънчевата светлина и пълната тъмнина, ветровете на пролетта и лятото духаха равномерно, пренасяйки пращеца над спокойните морета.

След като завърши програмата си за Търсене, преминавайки огромни разстояния от стотици светлинни години, „Хам“ се върна в мястото, което преди няколко века беше Смеминг Порт. Там все още съществуваха хора, които скептично да приемат рапорта на екипажа и да отбележат загубите: Харфекс — умрял от страх, сензор Осден — останал като колонист.

[0] Заглавието е строфа от стихотворението на английския поет Андрю Маруел „До срамежливата ми любима“. Споменаваната по-

долу в разказа болест „синдром на Рендър“ носи името на героя от фантастичния роман на Роджър Желязна „Господстващият“. (Бел. пр.)

↑

[1] Нарушение на психиката, изразяващо се в пълно неприемане на външния свят и затваряне в себе си. (Бел. пр.) ↑

[2] Способност да се усещат емоциите на околните. (Бел.пр.) ↑

[3] Блез Паскал, „Мисли“. ↑

[4] Будистката система за строежа на света. ↑

[5] Област, в която невроните контактуват помежду си и с клетките на другите органи. (Бел.пр.) ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.